ویژه

متقلبان علمی، زیر ذره‌بین قانون

افرادی که با ارائه پایان‌نامه جعلی موفق به دریافت مدرک تحصیلی شوند، حتی پس از فراغت از تحصیل، مدرک تحصیلی حاصل از تقلب آنان ملغی‌الاثر خواهد شد.

آیین‌نامه اجرایی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی در جلسه هیئت وزیران به تصویب رسید تا نویسندگان برای دیگران کار خود را تعطیل کنند، در غیر این صورت مجرم خواهند بود. این در حالی است که به موجب آیین‌نامه مذکور، افرادی که با ارائه پایان‌نامه جعلی موفق به دریافت مدرک تحصیلی شده‌اند، حتی پس از فراغت از تحصیل، مدرک تحصیلی حاصل از تقلب آنان ملغی‌الاثر خواهد شد.

سال‌هاست هشدار می‌دهند کشور به سمت قهقرای علمی پیش می‌رود. این قهقرا از پایان‌نامه‌فروشی کف خیابان گرفته تا کپی‌کاری متقلبان از ایده‌ها، نظرات و مطالب سایرین در مقاله‌ها و نوشته‌های علمی خود و تجمیع نقدهای موجود در این زمینه باعث شده که آیین‌نامه اجرایی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی در جلسه هیئت وزیران به تصویب برسد.

به استناد این آیین‌نامه، تهیه، عرضه یا واگذاری آثاری از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب پژوهشی- علمی یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی توسط هر شخص به قصد انتفاع و به عنوان حرفه یا شغل، با هدف ارائه کل اثر یا بخشی از آن توسط دیگری به عنوان اثر خود، جرم بوده و مرتکب یا مرتکبان علاوه بر واریز وجوه دریافتی به خزانه دولت مشمول مجازات می‌شوند.

این آیین‌نامه با هدف برخورد با مراکز فروش پایان‌نامه، مقالات علمی و امثال آن و نیز با رویکرد پیشگیری و مقابله با تقلب علمی در سطح مؤسسه تهیه و تدوین شده است. همچنین به موجب آیین‌نامه مذکور، افرادی که با ارائه پایان‌نامه جعلی موفق به دریافت مدرک تحصیلی شده‌اند، حتی پس از فراغت از تحصیل، مدرک تحصیلی حاصل از تقلب آنان ملغی‌الاثر خواهد شد.

به گفته وزیر علوم، تحقیقات و فناوری آیین‌نامه اجرایی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی در جلسه هیئت وزیران به تصویب رسید. بر اساس این آیین‌نامه اجرایی که به‌زودی ابلاغ خواهد شد، کلیه دانشگاه‌های کشور، باید کارگروه مقابله با تقلب یا کارگروه اخلاق پژوهشی را تشکیل دهند. همچنین تمامی افرادی که در کشور به هر نحوی به وقوع تقلب علمی مثل نوشتن مقاله برای فرد دیگر یا نوشتن یا فراهم کردن امکان تهیه پایان‌نامه بدون زحمت فرد صاحب پایان‌نامه کمک می‌کنند، کار خود را باید تعطیل کنند؛ چراکه این اقدام جرم و تقلب است.

رویه قضایی

محکومیت‌های قابل درج در سوءپیشینه افراد

همانگونه که از عنوان سوءپیشینه کیفری پیداست، اگر فردی مرتکب جرم البته جرائم برشمرده در قانون شود، به‌دلیل ذهنیتی که در جامعه از آن فرد ایجاد می‌شود، سوءپیشینه‌ای برای او در نظر گرفته می‌شود. این واژه بار منفی دارد. موضوع زمانی اهمیت پیدا می‌کند که فرد بخواهد به استخدام نهادهای مختلف کشوری درآید و به گواهی عدم سوءپیشینه و سابقه کیفری نیاز داشته باشد. اما خوب است بدانید همه محکومیت‌ها در برگه استعلام سوءپیشینه درج نمی‌شود.

قانون مجازات اسلامی با اصلاحاتی که در سال‌های اخیر در آن صورت گرفته، مجازات‌ها را درجه‌بندی کرده است. درجات مختلف، شدید یا خفیف بودن جرائم را مشخص می‌کند. بنابراین قانونگذار هم با تمام مجرمان برخورد یکسانی اتخاذ نکرده و با هر یک به تناسب جرم ارتکابی برخورد کرده است.

در ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۹۲، این درجه‌بندی انجام شده است. بر اساس این ماده مجازات‌ها به ترتیب از شدید به خفیف در هشت درجه تقسیم شده است. در ماده ۲۳ همین قانون عنوان «مجازات تکمیلی» را می‌بینیم. مجازاتی که از سوی قانونگذار مقرر شده تا هدف اصلاح مجرم محقق شود. مجازات‌هایی که بیش از تنبیه مرتکب به دلیل نقض مقرره قانون، به دنبال پیشگیری از ارتکاب دوباره جرم است. اعمال مجازات‌های تکمیلی برای جرم درجه یک تا شش، از سوی دادگاه، اختیاری است به این معنی که دادگاه می‌تواند مرتکب را به آن محکوم کند یا نکند. اگر بنا به اعمال مجازات تکمیلی باشد، باید لزوماً در حکم دادگاه درج شود. مدت این مجازات هم محدود است و نباید از دو سال تجاوز کند. مگر اینکه قانون به نحو دیگری مقرر کند.

ماده ۲۵ این قانون در تکمیل ماده ۱۹، بحث «مجازات تبعی» را مطرح می‌کند. اعمال مجازات‌های تبعی برخلاف مجازات تکمیلی الزامی است و خودبه‌خود اعمال می‌شود. بنابراین مجرم با ارتکاب جرم تبعات آن را نیز می‌پذیرد. آنچه عامه مردم به آن سوءپیشینه کیفری می‌گویند، در لفظ قانونگذار «محکومیت مؤثر کیفری» است. جرائم درجه یک تا پنج در این ماده به دنبال خود مجازات‌های تبعی را می‌آورند و این همان محکومیت مؤثر کیفری است. طبق ماده ۲۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، افرادی که مرتکب جرمی می‌شوند و مجازات آنها به شرح زیر باشد دارای محکومیت مؤثر کیفری هستند و تا پایان این موارد نمی‌توانند گواهی عدم سوءپیشینه بگیرند و پس از گذشت این زمان‌ها با توجه به نوع جرم، پاک نخواهد شد، اما در استعلامات در سابقه ذکر نخواهد شد.

این جرائم شامل موارد زیر است:

الف- پس از هفت سال در محکومیت به مجازات‌های سالب حیات و حبس ابد از تاریخ توقف اجرای حکم اصلی در سابقه درج نخواهد شد.

ب- پس از سه سال در محکومیت به قطع عضو، قصاص عضو در صورتی که دیه جنایت وارد شده بیش از نصف دیه مجنی‌علیه باشد، نفی بلد و حبس تا درجه ۴.

پ- دو سال در محکومیت به شلاق حدی، قصاص عضو درصورتی که دیه جنایت وارد شده نصف دیه مجنی‌علیه یا کمتر از آن باشد و حبس درجه ۵.

بر اساس تبصره ۱ این ماده، در غیر موارد فوق، مراتب محکومیت در پیشینه کیفری محکوم درج می‌شود، لکن در گواهی‌های صادره از مراجع ذیربط منعکس نمی‌شود، مگر به درخواست مراجع قضایی برای تعیین یا بازنگری در مجازات.

همچنین به استناد تبصره ۲ ماده فوق، در مورد جرائم قابل گذشت در صورتی که پس از صدور حکم قطعی با گذشت شاکی یا مدعی خصوصی، اجرای مجازات موقوف شود اثر تبعی آن نیز رفع می‌شود.

نیز تبصره ۳ بیان می‌دارد در عفو و آزادی مشروط، اثر تبعی محکومیت پس از گذشت مدت‌های فوق از زمان عفو یا اتمام مدت آزادی مشروط رفع می‌شود. محکوم در مدت زمان آزادی مشروط و همچنین در زمان اجرای حکم نیز از حقوق اجتماعی محروم می‌شود.

بنابراین در غیر موارد مذکور در بندهای ذیل این ماده محکومٌ علیه فاقد سابقه کیفری محسوب می‌شود و لزومی به درج در گواهی صادره نیست و باید گواهی عدم سوءپیشینه کیفری صادر شود.

گزارش

نیره ساری

مدیران شهری مجرم محصول انتخابات بدون نظارت

موج عجیبی از بازداشت شهرداران و اعضای شورای شهر به دلیل فسادهای مالی و اخلاقی راه افتاده است

ناظران انتخابات شهری کجا هستند؟!

حمیدرضا نیکعهد | جوان

عضو شورای شهر گلستان به اتهام اختلاس و ارتشا دستگیر شد. ۱۴ نفر از مدیران متخلف لرستان تحت تعقیب قرار گرفتند. چهار نفر از مسئولان شهرداری و شورای شهر صدرای شیراز به دلیل اتهامات مرتبط با فساد مالی بازداشت شدند. پنج نفر از پرسنل منطقه ۸ شهرداری کرج به جرم دریافت رشوه و تبانی با پیمانکاران، دستگیر و بازداشت شدند. هشت نفر در شهرداری شهریار در خصوص پرونده فساد مالی بازداشت شدند. سرپرست شهرداری گلستان نیز در مراسم معارفه خود دستگیر شد. رئیس شورای اسلامی یکی از شهرهای غرب مازندران بازداشت و روانه زندان شد. بازداشت چند تن از اعضای شورای شهر چهارباغ در رباط کریم دستگیر شدند. شهردار سابق تهران به قتل همسرش اعتراف کرد!

در شوراهای شهر و شهرداری‌ها چه خبر است؟ این تیتر همین چند ماهه اخیر است. حجم دستگیری‌ها به دلیل فساد مالی در شهرداری‌ها و شوراهای شهر در این دوره قابل مقایسه با دوره‌های قبل نیست و چند برابر شده است. ناظر این انتخابات کیست؟ ایرادات کجاست و چه کسی باید به افکار عمومی پاسخ دهد؟! آیا می‌توان گفت فسادهای مالی و بعضاً اخلاقی در شوراها، معلول یک خلأ است و آن فقدان نظارت بر انتخابات شوراها است!

موج عجیبی از بازداشت شهرداران و اعضای شورای شهر در ماه‌های اخیر به راه افتاده است. در برخی از شهرها که تعداد آنها کم هم نیست یا اعضای شورای شهر یا شهردار و مسئولان شهری بازداشت شده‌اند. شاید بتوان گفت استان لرستان بیشترین میزان بازداشتی‌ها در میان مدیران شهری را داشته است. آخرین آن شهردار خرم‌آباد است که هفته گذشته خبر بازداشت او منتشر شد.

وحید رشیدی شهردار خرم‌آباد (مرکز استان لرستان) دستگیر شد، همچنین چند نفر دیگر از مجموعه شهرداری به همراه وی دستگیر شدند. سعید رازانی دادستان خرم‌آباد در ارتباط با دستگیری شهردار خرم‌آباد اظهار کرد: «شهردار خرم‌آباد به اتهام سوءاستفاده از اموال شهرداری و تصرف غیرقانونی در این اموال بازداشت شده است و روند بررسی پرونده و تحقیقات ادامه دارد که به‌محض دریافت گزارش جدید در راستای پرونده شهردار خرم‌آباد، اطلاع‌رسانی صورت می‌گیرد.»

این در حالی است که جعفر بدری، رئیس کل دادگستری لرستان پیش از این در مورد دستگیری و تعقیب تعدادی از مدیران لرستان به دلیل تخلفات اقتصادی گفته بود: «۱۴ نفر از مدیران متخلف لرستان و افراد مرتبط با آنها تحت تعقیب قرار گرفتند که عمده تخلفات این افراد در حوزه شهرداری‌ها و شوراهای شهر است.»

براساس گزارش‌ها در هفته‌های گذشته مرادپور معاون عمرانی استاندار و سپهوند مدیر امور شهری استانداری استاندار لرستان نیز بازداشت شده بودند. در کنار این افراد در تیر ماه سال جاری سجاد امیری، صمد امیری، حمید رشیدی و علی بهرامی چهار عضو شورای شهر الشتر به همراه حبیب نصیری شهردار الشتر نیز بازداشت شدند. دو عضو شورای شهر بروجرد و شهردار سابق ازنا نیز جزو بازداشتی‌ها هستند.

بازداشت شهردار و مدیران شهری شهریار

چندی پیش نیز احسان درخشان‌نسب، شهردار شهریار بازداشت شده بود. این بازداشت موجب شد که اعضای شورای شهر شهریار او را عزل کنند. پیش از آن مقامات دیگری نیز در شهریار بازداشت شده بودند. نورالله طاهری فرماندار شهریار درباره بازداشت درخشان‌نسب گفت: «شهردار شهریار به علت برخی اتهام‌ها در خصوص ساخت و سازهای غیرمجاز و مسائل مالی دستگیر شد.»

طاهری افزود: «سه ماه پیش از این گزارشی به دست نیروهای نظارتی و قضایی رسید و پرونده‌ای در مورد مسائل مالی شهرداری و ساخت و سازهای غیرمجاز گشوده شد.» او یادآور شد: «در همان زمان سه نفر از مسئولان نواحی سابق شهرداری و در روزهای گذشته نیز یکی از اعضای شورای اسلامی شهر، معاون اداری و مالی شهردار و مسئول ناحیه یک شهرداری شهریار دستگیر شدند.»

به این ترتیب تعداد بازداشتی‌ها در شهریار در این مورد دست کم چهار نفر هستند. درخشان‌نسب با پیشنهاد شورای شهر و حکم وزیر کشور در بهمن سال ۹۶ به این سمت منصوب شده بود.

رئیس شورای شهر فردوسیه شهریار نیز بازداشت شده است. اتهام او ارتشا است. در رباط کریم نیز یک عضو شورای شهر چندی پیش بازداشت شد. بازداشت این عضو شورای شهر به اتهام وجود فایل صوتی و مقدمات دریافت ارتشا صورت گرفت.

بازداشت شهردار و مدیران شهر صدرا

در استان فارس و در شهر صدرا نیز بازداشت‌هایی در میان مدیران شهری صورت گرفته است. نیمه مردادماه رئیس دادگستری استان فارس تعداد بازداشتی‌ها را چهار نفر اعلام کرد. حجت‌الاسلام سید کاظم موسوی در این باره افزود: «دستگیرشدگان به اتهامات مرتبط با فساد مالی بازداشت شده‌اند.»

دستگیری‌های گسترده در شهر ۶۰هزار نفری

در استان البرز نیز اوضاع شهرداری‌ها و شورای شهر بسامان نیست. اول اینکه کرج به عنوان مرکز این استان به دلیل اختلافات درونی شورای شهر تا ماه‌ها شهردار نداشت. اخیراً هم علی ترکاشوند شهردار اسبق کرج به دلیل فساد به سه سال حبس محکوم شده است. اتهام او مربوط به ساخت‌وسازهای غیرمجاز بوده است. در شهر چهارباغ خردادماه اعلام شد شهردار سابق بازداشت شده است. براساس اعلام دادستانی چهارباغ این پرونده نیز به تخلفات مالی مربوط است.

در همین رابطه پیش از این مهدی اکبرپور، رئیس حوزه قضایی بخش چهارباغ استان البرز از بازداشت هشت تن از اعضای شورای شهر، کارمند و پیمانکار شهرداری چهارباغ به اتهام فساد مالی خبر داده و به یکی از خبرگزاری‌ها گفته بود: «پس از انجام تحقیقاتی که بیش از شش ماه به طول انجامید، چهار عضو شورای شهر و چهار کارمند و پیمانکار شهرداری چهارباغ به اتهام فساد مالی بازداشت شدند.» او افزود: «در این پرونده ۱۵ نفر از جمله چهار عضو شورا و یک معاون شهردار چهارباغ متهم هستند که از این تعداد هشت نفر بازداشت شدند و تحقیقات مقدماتی برای تکمیل پرونده دیگر افراد نیز در حال انجام است.» در این پرونده حتی مدتی قبل ادعای خودکشی یکی از اعضای شورای شهر چهارباغ در بازداشتگاه منتشر شد که مقام قضایی در این رابطه توضیح داد: «این فرد برای اینکه به بیرون از زندان منتقل شود و درخصوص پرونده فساد در شورای شهر ارتباط‌های جدیدی برای تبانی بگیرد، به‌عمد تاید و صابون مصرف کرده و موضوع در حد خودکشی نیست.» فروردین‌ماه نیز در شهر فردیس یک عضو شورای شهر و یکی از مدیران سابق شهردار به اتهام مالی و ارتشا بازداشت شدند.

اوضاع در دیگر استان‌ها و شهرهای کشور نیز بهتر از این نیست. خبرها حکایت از بازداشت رئیس شورای اسلامی یکی از شهرهای غرب مازندران دارد. اتهام این فرد انتشار محتویات مبتذل و عمل منافی عفت است.

تخلفات شورای شهر مشهد

چندی پیش در شهر مشهد دادگاه مربوط به تخلفات اعضای شورای شهر برگزار شد. ۲۱ خردادماه دادگستری استان اردبیل از بازداشت چهار عضو شورای شهر بیله‌سوار به اتهام دریافت رشوه خبر داد. سال گذشته نیز اتفاقاتی از این دست فراوان بود که عجیب‌ترین آن مربوط به رسوایی فساد اخلاقی در شورای شهر بابل بود که البته با وجود گذشت ماه‌ها از آن موضوع هنوز مشخص نشده ماجرا چه بوده است.

درنهایت این شهردار سابق کلانشهر تهران است که به اتهام قتل همسرش مقابل قاضی قرار می‌گیرد.

در کنار موارد تازه همین چند ماه اخیر سال‌های گذشته نیز خبرهای متعددی از خروجی فساد در شهرداری‌ها و پارلمان‌های شهری به گوش رسید. دستگیری یک عضو شاخص شورای شهر «مشهد»، دستگیری شش نفر از اعضای شورای شهر مرودشت به دلیل معاملات غیرقانونی زمین و سکه، اختلاس برخی اعضای شورای شهر «پرند»، بازداشت سه نفر از اعضای شورای شهر و شهردار شهر «نظرآباد»، دستگیری پنج نفر از اعضای شورای شهر بابل به اتهام فساد اخلاقی و... از جمله این موارد است.

هرچند باید گفت حجم دستگیری‌ها به دلیل فساد مالی در شهرداری‌ها و شوراهای شهر در این دوره قابل مقایسه با دوره‌های قبل نیست و چند برابر شده است. اما سؤال اینجاست، ایرادات کجاست و چه کسی باید به افکار عمومی پاسخ دهد؟! ناظر این انتخابات کیست؟ شهروندانی که در انتخابات شوراهای اسلامی شهر شرکت می‌کنند حالا این روزها می‌پرسند رأی آنها چه اثری بر زندگی شهری خواهد داشت، درحالی‌که هر روز فساد اقتصادی و ارتشا و رشوه خروجی پارلمان‌های شهری است!

> اصل ۹۹ قانون اساسی مقرر می‌دارد که شورای نگهبان، نظارت بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و مراجعه به آرای عمومی و همه‌پرسی را بر عهده دارد. درنتیجه باید گفت با بسته بودن دست شورای نگهبان در پذیرش نظارت بر انتخابات شوراها، شاید تنها چاره کار، اصلاح قانون اساسی یا ارائه تفسیری جدید از آن است

روند بررسی صلاحیت

بررسی صلاحیت انتخابات شوراها روند متفاوتی را نسبت به سایر انتخابات طی می‌کند. این بررسی شامل نظارت استصوابی شورای نگهبان نمی‌شود و هیئت نظارت بر این انتخابات، زیر نظر مجلس شورای اسلامی فعالیت می‌کند. اما آیا این نظارت صحیح است و آیا کسانی که نسبت به نظارت شورای نگهبان نقد دارند، همچنان بر نظرات خود استوار هستند؟!

پیشتر از این و در جریان پنجمین دوره انتخابات شورای اسلامی شهر، فرهاد تجری نماینده مجلس و سخنگوی هیئت مرکزی نظارت ضعف در فرایند تأیید صلاحیت نامزدهای شوراها را دلیل برخی فسادها دانسته بود.

وی سخنان جالبی در این رابطه داشته و معتقد است: قانون این انتخابات یکی از سست‌ترین و بی‌پایه‌ترین قانون‌های نظارتی و انتخاباتی در کشور است لذا با این فرایند خیلی نمی‌تواند انتخابات سالم، مؤثر و مثبتی باشد.

وی در همین باره معتقد است: «نظارت‌های آنی و فوری بدون منابع تحقیقی ثابت و مطمئن با عنوان هیئت ناظر بر انتخابات شوراها تشکیل می‌شوند و دسترسی این گروه به اطلاعات و امکانات ضعیف است و اخبار و اطلاعات واصله به این هیئت درباره برخی نامزدهای انتخابات شوراها به صورت معکوس می‌رسد.» تجری اذعان دارد: «قاعدتاً خروجی و تأیید نامزدهای انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستاها خیلی نمی‌تواند مناسب باشد و اکنون شاهدیم که به دلیل همین مسائل مشکلاتی با عنوان مباحث فساد اخلاقی و مالی در تعدادی از شوراها به وقوع پیوسته است.»

خلأ نبود نظارت استصوابی

شاید بتوان گفت این حجم از فساد ثمره نبود نظارت استصوابی و جای خالی نهادی مثل شورای نگهبان است؛ جریان سیاسی خاص همواره ضمن استقبال از خلأ نظارت استصوابی بر انتخابات شوراها، این خلأ را باعث دموکراتیک و آزادانه برگزار شدن انتخابات این حوزه بر می‌شمرند، فارغ از مباحث سیاسی و پاسخگویی نسبت به این حجم از بازداشت‌ها و فسادهای صورت گرفته، لااقل باید بتوانند یک مدل حقوقی مناسب برای جلوگیری از این مفاسد ارائه دهند. آنها حتی در انتخابات پنجمین دوره انتخابات شوراهای شهر و روستا، توانستند از عدم حضور نظارت استصوابی شورای نگهبان، استفاده کرده و چهره‌هایی که فاقد صلاحیت‌های لازم بودند را وارد میدان انتخابات شوراها کنند که حاصل آن بازداشت‌هایی است که این روزها از گوشه و کنار پارلمان‌های شهری به گوش می‌رسد.

متن قانون درباره وظیفه شورای نگهبان

این در حالی است که اساساً شورای نگهبان، اختیارات قانونی لازم برای نظارت بر انتخابات شوراها را ندارد. «عباسعلی کدخدایی» سخنگوی شورای نگهبان تردیدها در این باره را پاسخ داده و با ارجاع به اصل ۹۹ قانون اساسی معتقد است: «قانون اساسی در اصل ۹۹، مصادیق انتخاباتی را که باید توسط شورای نگهبان نظارت شوند، به صورت حصری بیان کرده است.»

مطابق گفته سخنگوی شورای نگهبان، اصل ۹۹ قانون اساسی مقرر می‌دارد که شورای نگهبان، نظارت بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و مراجعه به آرای عمومی و همه‌پرسی را بر عهده دارد. درنتیجه باید گفت با بسته بودن دست شورای نگهبان در پذیرش نظارت بر انتخابات شوراها، شاید تنها چاره کار، اصلاح قانون اساسی یا ارائه تفسیری جدید از آن است.

> اشخاص و جریان‌هایی که به نظارت شورای نگهبان بر انتخابات مجلس و ریاست جمهوری ایراد وارد می‌کنند، لااقل برای جلوگیری از این همه فساد و جرم باید یک مدل حقوقی ارائه کنند

یادداشت

سجاد طاهری*

راه قانونی مقابله با فروش یک ملک به چند نفر

بررسی اظهارات مسئولان و کارشناسان حوزه قضایی نشان می‌دهد دلیل معاملات معارض و بی‌خانمانی بسیاری از مردم قشر متوسط به پایین جامعه در مواردی مانند پروژه رضوان قم، اسناد غیررسمی (قولنامه‌ای) است.

امنیت اقتصادی از ابتدایی‌ترین نیازهای توسعه اقتصادی در هر کشوری است. درواقع بدون نبود امنیت در اقتصاد، بخش خصوصی و سرمایه‌گذار انگیزه‌ای برای ورود به فعالیت‌های اقتصادی نخواهد داشت. در همین راستا عباس کریمی، عضو هیئت علمی دانشکده حقوق دانشگاه تهران اظهار کرد: «امنیت اقتصادی را می‌توان مهم‌ترین عامل در توسعه اقتصاد هر کشوری دانست؛ چراکه در نبود این مقوله از یکسو سرمایه‌گذاری کمرنگ می‌شود و از سوی دیگر نظام‌های اقتصادی مانند نظام مالیاتی نیز به‌طور صحیحی شکل نمی‌گیرند.» وی در ادامه می‌افزاید: «بررسی تجربه کشورهای توسعه‌یافته اقتصادی نشان می‌دهد یکی از ابزارهای مهم این کشورها در ایجاد امنیت اقتصادی، نظام مالکیت است.»

بنابراین نظام مالکیت یکی از مقوله‌های امنیت اقتصادی است؛ چراکه اگر افراد یک جامعه نتوانند از دارایی و ثروت خود محافظت نمایند، امنیت روانی و اجتماعی آنها نیز به خطر خواهد افتاد و آنها نسبت به فعالیت‌های اقتصادی بی‌انگیزه خواهند شد. در این زمینه نظام‌های ثبتی نقش بسیار مهمی دارند. به این دلیل نیز کشورهای توسعه‌یافته تلاش کرده‌اند تا با ارتقای امنیت سیستم‌های ثبتی خود، بتوانند مالکیت اموال افراد جامعه را تضمین نمایند. کریمی در همین راستا گفت: «درواقع (کشورهای توسعه‌یافته) با اعتباربخشی به معاملات رسمی و ثبت‌شده در قبال معاملات غیررسمی، توانسته‌اند ابزار شناسایی مناسبی را برای ایجاد امنیت اقتصادی و نیز ایجاد نظام‌های اقتصادی مانند مالیات در اختیار بگیرند.» این در حالی است که در ایران علاوه بر نظام ثبت رسمی زیر نظر حاکمیت، نظام ثبتی دیگری به نام ثبت غیررسمی وجود دارد که نهادهای حاکمیتی هیچ نظارتی بر آن ندارند. نکته جالب توجه این است که اسناد مربوط به ثبت غیررسمی تحت عنوان اسناد غیررسمی (قولنامه‌ای) در بسیاری موارد در دادگاه‌های کشور، نسبت به اسناد رسمی برتری می‌یابند و اسناد رسمی به اعتبار اسناد غیررسمی باطل می‌شوند.

کارشناسان معتقدند که این مسئله یکی از دلایل ناامنی اقتصادی است. کریمی در این باره تصریح می‌کند: «در کشور ما هنوز اسناد غیررسمی در مقابل اسناد رسمی معتبر هستند و حتی دادگاه‌ها با استناد به آن، اسناد رسمی را ابطال می‌کنند؛ موضوعی که مانع شکل‌گیری درست نظام‌های اقتصادی است.»

به گفته کارشناسان حقوقی، اعتبار اسناد غیررسمی مسبب بسیاری از معضلات در سیستم اقتصادی و اجتماعی کشور شده است. برای نمونه معاملات معارض (فروش یک ملک به چندین نفر) یکی از مهم‌ترین تبعات اعتبار اسناد غیررسمی است. مانند پروژه رضوان قم که در آن ۱۳۲ واحد را به ۱۴۰۰ نفر فروخته‌اند.

در همین زمینه حجت‌الاسلام رئیسی ریاست قوه قضائیه گفته است: «بسیاری از پرونده‌ها که در دادگستری‌ها ورود می‌یابد محصول همین موضوع است که اسناد غیررسمی (قولنامه‌ای) جای اسناد رسمی را می‌گیرند و موجب مشکلات جدی برای طرفین معامله می‌شود. این اسناد عادی در زمینه‌های مختلف مورد معامله متعدد هستند. حال آنکه اگر سند رسمی باشد اتفاقاتی نظیر فروش یک آپارتمان به چند نفر کمتر اتفاق می‌افتد.» از طرف دیگر سام سوادکوهی، عضو حقوقدان شورای نگهبان درباره علت فروش یک ملک به چندین نفر اظهار کرده است: «درواقع دلیل فروش یک ملک به چند نفر، ثبت نشدن معاملات است. باید شرایطی در کشور به وجود بیاید که معاملات اموال غیرمنقول، در یک فرصت معینی به ثبت برسند. این درحالی است که کشورهای دیگر به این سمت رفته‌اند و کشور ما نیز ناگزیر است به سمت رسمی کردن معاملات برود.»

با توجه به اظهارات کارشناسان و مسئولان امر، دلیل معاملات معارض و بی‌خانمانی بسیاری از مردم قشر متوسط به پایین جامعه در مواردی مانند پروژه رضوان قم، اسناد غیررسمی (قولنامه‌ای) است.

***کارشناس حقوقی**

نگاه

محمدجواد آقاباقری*

مسئولیت خسارات وارده با پارک کننده است یا نیست؟!

بارها شده است که هنگام پارک خودرو یا تابلوها یا دستنوشته‌هایی روبه‌رو شده‌ایم که پارک = پنچری؛ در صورت پارک، هر چهار چرخ پنچر خواهد شد؛ در صورت پارک ماشین، مسئولیت خسارت‌های وارده برعهده پارک کننده است؛ و جملاتی از این دست...

نصب کننده این تابلوها یا نویسنده این جملات، تصور می‌کند که حق با اوست و هشدار را هم داده است! پس حق و هشدار، دو موضوعی است که هنوز نیازمند توضیح و فرهنگ‌سازی است!

برای تثبیت بهتر موضوع در اذهان به صورت مختصر و تلگرافی می‌توان گفت:

- مقابل منزل یا مغازه، از معابر عمومی محسوب می‌شود و هر کس می‌تواند پارک کند.
- صرفاً پارک کردن خودرو در مقابل در پارکینگ، ممنوع بوده و مزاحمت تلقی می‌شود.
- در صورت مشاهده این مزاحمت، حق هیچ‌گونه اقدام شخصی وجود ندارد.
- مرجع صالح برای رفع مزاحمت، نیروی انتظامی است و باید با شماره‌گیری ۱۱۰ درخواست حضور و انتقال خودرو نمود.
- هرگونه ایراد خسارت به خودرو، تخریب عمدی محسوب می‌شود که علاوه بر لزوم جبران خسارت، مجازات (نقدی و حسب مورد حبس) هم دارد.
- تهدید کردن هر شخص، جرم است و نصب چنین تابلوهایی مصداق تهدید می‌تواند باشد.
- هشدار دادن قبل از ارتکاب یک فعل غیرقانونی (آسیب زدن به خودرو)، رافع مسئولیت نیست و این یعنی نصب تابلوهایی که ذکر آن رفت هیچ تأثیری ندارد.

پس لطفاً اولاً این تابلوها و نوشته‌های تهدیدآمیز و غیرقانونی را از درِ منازلمان جمع کنیم، ثانیاً در صورت مشاهده پارک خودروی مزاحم در مقابل درِ پارکینگ (و نه دیوار منزل یا مقابل مغازه) از پلیس ۱۱۰ درخواست انتقال خودرو را نماییم و اگر صاحب خودرویی هستیم که مواجه با خسارت (اعم از آسیب زدن به برف‌پاک‌کن‌ها یا لاستیک‌ها یا...) شدیم خونسردی خود را حفظ کنیم و در صورت داشتن زمان و حوصله کافی و خصوصاً عدم پشیمانی خسارت‌زننده، با اطمینان کامل نسبت به تماس با ۱۱۰ و آغاز شکایت اقدام نماییم.

***دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی**